

DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT

Forum for natur og friluftsliv Buskerud
v/ DNT Drammen og Omegn
Postboks 305 Bragernes
3001 DRAMMEN

Deres ref

Vår ref

Dato

17/1348-

4. mai 2018

Kjørstadelva kraftverk i Kongsberg kommune - klagesak

Forum for natur og friluftsliv i Buskerud (FNF Buskerud) klager i brev av 23.05.2017 på Norges vassdrags- og energidirektorats (NVE) tillatelse av 03.05.2017 til bygging av Kjørstadelva kraftverk.

NVE har vurdert klagen uten å finne grunnlag for å gjøre om sitt vedtak, og har oversendt saken til departementet i brev av 22.06.2017.

1. Bakgrunn

Kjørstadelva Kraft (SUS) søkte 16.10.2015 om tillatelse til bygging av Kjørstadelva kraftverk.

Kjørstadelva kraftverk vil utnytte et fall på 120 m i Kjørstadelva med inntak på kote 200 og kraftstasjon på kote 80. Kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på 2,5 m³/s, som utgjør 220 % av middelvannføringen. Kraftverket vil ha en installert effekt på 2,5 MW og ifølge søker gi en beregnet produksjon på 6,8 GWh. Det skal slippes en minstevannføring på 56 l/s om sommeren og 115 l/s om vinteren.

NVE har kunngjort søknaden og sendt den på høring. **Kongsberg kommune** har ikke behandlet saken politisk, men har kommet med noen kommentarer til prosjektet.

Fylkesmannen i Buskerud er negativ til prosjektet med bakgrunn i områdets verdi for biologisk mangfold, landskap og brukerinteresser. **Direktoratet for mineralforvaltning** kommenterer saksgangen ved masseuttak. **FNF Buskerud** går imot prosjektet, og understreker at området har store naturverdier og stor rekreasjonsverdi. **Norges handikapforbund avd. Kongsberg** uttaler at Kvennhusfossen er godt synlig i fra veien og har stor verdi for de med nedsatt evne til å ferdes i naturen. **Naturvernforbundet i Kongsberg** er negative til prosjektet og fremhever områdets verdi for biologisk mangfold,

Postadresse
Postboks 8148 Dep
0033 Oslo
postmottak@oed.dep.no

Kontoradresse
Akersgata 59
oed.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org no.
977 161 630

Avdeling
Energi- og
vannressursavdelingen

Saksbehandler
Steinar Pettersen
22 24 61 39

friluftsliv og landskap. **Marte Bøe Marstein** og **Morten Marstein** går imot prosjektet på bakgrunn av områdets verdi for lokale brukerinteresser. **Anne Hørtvedt** er imot prosjektet på bakgrunn av Kvennhussfossen sin landskapsverdi, og stiller ellers spørsmål knyttet til støy og ev. farer knyttet kraftstasjonsbygningen.

2. NVEs vedtak

NVE oppsummerer sin vurdering av saken som følger i "KSK-notat 34/2017 Bakgrunn for vedtak Kjørstadelva kraftverk":

"Basert på søker tall vil Kjørstadelva kraftverk ha en produksjon på 6,8 GWh i et gjennomsnittlig år og ha en utbyggingskostnad som er tilnærmet lik gjennomsnittet for konsesjonsgitte vind- og småkraftverk de siste årene. Konsekvensene ved en eventuell utbygging er knyttet til brukerinteresser som bading og fiske, biologisk mangfold og akvatisk miljø. NVE mener at konsekvensene for brukerinteressene og akvatisk miljø er akseptable ved bygging av Kjørstadelva kraftverk, gitt tilstrekkelig minstevannføring og enkelte avbøtende tiltak. De biologiske verdiene er i størst grad knyttet til de kartlagte naturtypene, og konsekvensene for disse verdiene vil kunne minimeres eller avbøtes med en tilstrekkelig minstevannføring og ved at rørgatetraseen legges utenom verdifulle områder. Konsekvensene knyttet til biologisk mangfold vil etter vår oppfatning da være akseptable.

I vedtaket har NVE lagt vekt på at en utbygging av Kjørstadelva kraftverk vil være et bidrag til en fornybar energiproduksjon med akseptable miljøkonsekvenser gitt avbøtende tiltak. Det omsøkte tiltaket vil gi inntekter til søker og grunneiere og generere skatteinntekter. Videre vil Kjørstadelva kraftverk styrke næringsgrunnlaget i området og vil dermed kunne bidra til å opprettholde lokal bosetning."

3. Klagen

Kjørstadelva kraftverk vil ifølge FNF Buskerud ha store negative konsekvenser for biologisk mangfold og friluftsliv. Klager er uenig i NVEs skjønn når det gjelder konsekvensene for disse tema sett opp mot tiltakets nytteverdi. Departementet siterer fra klagen:

"Kjørstadelva renner gjennom helt spesielle geologiske kalkformasjoner som det både i Kongsberg og på landsbasis er svært lite av. Kjørstadelva er den eneste elva i Kongsberg kommune som renner gjennom denne typen kalkformasjoner. Elva og dens omgivelser har derfor stort biologisk mangfold, noe som er dokumentert i flere uttalelser. Vi kan ikke se at NVE har tatt tilstrekkelig hensyn til dette i sin avgjørelse.

Disse kalkelvene er av en naturtype med stort potensiale for funn av truede arter. Det er funnet et stort antall fuktlopende karplanter (Klepsland, 2009), og mange av disse har strenge krav til sitt livsmiljø. Blant annet trenger de kalkrik grunn og et fuktig klima gjennom hele året. En reduksjon i vannføring vil redusere mengden fossesprøyt og avdampning fra vassdraget som disse plantene er avhengige av, og en eventuell utbygging med fraføring av vann vil medføre at disse plantesamfunnene forsvinner.

Det er påvist ål i Kjørstadelva (Artsdatabanken 2015), og ålen står som sårbar (VU) i Rødlista. Vi skriver i vår uttalelse at søkerne må legge fram dokumentasjon for trygg opp- og nedvandring av ål i vassdraget. Flere av de andre høringspartene har også understreket at det er verdier knyttet til ål i vassdraget. Vi mener det er sterkt kritikkverdig at det ikke settes krav i konsesjonen til trygg vandring for en sårbar art i Rødlista, og at det ikke settes krav om artstilpassede fisketrapper som sikrer suksessfull opp- og nedvandring.

FNF Buskerud er av den oppfatning at konsesjonæren ikke kan overholde de naturforvaltningsmessige plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet (NVE, 2017) satt i sakens konsesjonsvilkår (punkt 5, naturforvaltning) slik vannkraftutbyggingen er planlagt gjennomført, og krever at utbyggingsplanene skrinlegges."

Klager viser i tillegg til departementets retningslinjer for små vannkraftverk, den europeiske landskapskonvensjonen og vanddirektivet i sin begrunnelse for klagen, og mener det ikke er god nok kunnskap om det biologiske mangfoldet til å fatte vedtak i saken.

4. Departementets merknader

Tillatelse til Kjørstadelva kraftverk kan gis om "*fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser*", jf. vannressursloven § 25 første ledd.

Departementet vil drøfte de merknadene fra klager som er nødvendig for å grunnngi avgjørelsen. Departementet kan også ta hensyn til forhold som ikke er tatt opp av klager.

Samfunnsnytte og prissatte konsekvenser

Kjørstadelva kraftverk vil ifølge søknaden gi en beregnet produksjon på 6,8 GWh/år med en andel vinterproduksjon på 63 %. Utbyggingsprisen er av søker beregnet til 4,46 kr/kWh. NVE har fått relativt store avvik fra søkers beregninger både hva gjelder produksjon og kostnader. Etter NVEs beregninger vil kraftverket produsere 6,0 GWh/år med en investeringskostnad på 40,2 mill. kr. Dette gir en utbyggingspris på 6,7 kr/kWh.

Departementet har bedt søker om en ny vurdering av produksjon og kostnader. Søker har ikke hatt mulighet til å gjennomgå produksjons- og kostnadsberegningene på nytt, og har bedt departementet forholde seg til det foreliggende materialet.

Departementet legger NVEs beregninger til grunn når det gjelder de prissatte konsekvensene. Kjørstadelva kraftverk vil ha en betydelig negativ nåverdi i basis-scenariene for kostnader og kraftpris. Heller ikke søkers tall for produksjon og kostnader gir positiv nåverdi når en legger basis-scenariene for kostnader og kraftpris til grunn. Usikkerheten i denne fasen er normalt stor både når det gjelder faktisk produksjon og kostnader. Det er likevel departementets vurdering at prosjektet i liten grad kan bære negative virkninger på allmenne og private interesser.

Biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og brukerinteresser

Kjørstadelva kraftverk vil berøre deler av bekkekløftlokaliteten "*Kjørstadelva nedre*" som er vurdert som viktig (B-verdi), og den lokalt viktig bekkekløftlokaliteten "*Kastet*" (C-verdi).

"Kjørstaelva nedre" har en utstrekning på ca. 2 km, og Kjørstadelva kraftverk vil berøre ca. 1/4 av lokaliteten. Det er registrert 4 rødlistearter, herunder blodflekkorallsopp (VU), alle med funnsted ovenfor planlagt inntak til kraftverket. "Kaste" ligger i sin helhet på utbyggingsstrekningen, og rødlistearten solblom (VU) er funnet her. Det er også registrert en rik edelløvskog langs elva rett overfor kraftstasjonen.

Kjørstadelva har oppgang av ål, men NVE legger til grunn av det er begrenset oppvandring forbi Kvennhusfossen på kote 100. Elva har også bestander av ørret på hele strekningen, og er trolig gytestrekning for stasjonær ørret i Lågen opp til Kvennhusfossen.

Det er NVEs vurdering at en utbygging av Kjørstadelva kraftverk ikke vil redusere verdien av naturtypene eller det akvatiske miljø i en slik grad at søknaden bør avslås.

Kvennhusfossen omtales i NVEs vedtak som et landskapselement ved større vannføringer. Fossen er godt synlig fra fylkesvei 84, men det er ikke lagt til rette for friluftsliv og rekreasjon i tilknytning til fossen. I perioder med midlere vannføring, er det NVEs vurdering at vannføringsreduksjonen som følge av Kjørstadelva kraftverk vil redusere fossens verdi som landskapselement. Dette vil oftest være tilfelle vår og høst, da vannføringen om sommeren normalt er liten.

Ovenfor Kvennhusfossen er det kulper som det er knyttet brukerinteresser til i form av fiske og bading. NVE mener at verdien som elva har for disse brukerinteressene ikke vil bli nevneverdig redusert, siden kulpene ikke får redusert vannstand etter en utbygging.

Klager, som representerer 11 natur- og friluftsansjoner, legger i klagen vekt på hensynet til naturtypene som vil bli berørt av Kjørstadelva kraftverk, i tillegg til ål. Det pekes særlig på at den kalkrike berggrunnen i området, som er grunnlag for rik flora og vegetasjon.

Departementet er enig med klager i at fordelene med Kjørstadelva kraftverk særlig må vurderes opp mot konsekvensene for det biologiske mangfoldet. Den viktigste delen av "Kjørstadelva nedre" blir ikke berørt av tiltaket, men forekomsten bli likevel påvirket over en strekning på 500 m. Følgende er hentet fra NVEs vurdering i KSK-notat 34/2017:

" Samtidig har bekkekløften flere mindre fossefall på utbyggingsstrekningen og biolog vurderer at mikroklimatiske endringer i nærheten av elva vil kunne virke negativt på fuktighetskrevende arter. Biolog vurderer virkningsomfanget som middels, siden det er et potensiale for funn av sjeldne og fuktighetskrevende i den nedre delen av bekkekløften."

Departementet er enig i NVEs vurdering av at konsekvensene av Kjørstadelva kraftverk for det biologiske mangfoldet isolert sett ikke tilsier at søknaden må avslås. Det kan bl.a. gjennomføres avbøtende tiltak som reduserer ulempene. Imidlertid vil departementet peke på at tiltaket også vil ha ulemper for landskap og brukerinteresser, og dette må tillegges noe vekt når en også legger til grunn at nytten i form av fornybar kraft er begrenset samtidig som utbyggingsprisen er høy.

Oppsummering

Departementet legger til grunn at Kjørstadelva kraftverk kan bidra med om lag 6 GWh fornybar energi. NVEs beregninger av produksjon og kostnader viser at utbyggingsprisen blir høy. Departementets beregninger viser at de prissatte virkningene har en betydelig negativ nåverdi i basis-scenariene for kostnader og kraftpris.

Kjørstadelva kraftverk vil berøre en bekkekløft med B-verdi og en bekkekløft med C-verdi. Kjørstadelva har verdier knyttet til stasjonær ørret og ål som i noen grad vil bli berørt av tiltaket. En utbygging vil også ha negative konsekvenser for landskap og i noen grad brukerinteresser. Etter departementets vurdering vil de samlede negative konsekvensene av Kjørstadelva kraftverk ikke kunne forsvares sett opp mot tilgangen på ny, uregulert energiproduksjon til en høy kostnad.

Etter en helhetsvurdering finner departementet at fordelene og nytten ved tiltaket er mindre enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser. Vilkåret for konsesjon er ikke oppfylt, jmfør vannressursloven § 25.

5. Departementets vedtak

Klagen fra Forum for natur og friluftsliv Buskerud tas til følge. Det gis ikke konsesjon til Kjørstadelva kraftverk.

Dette vedtaket kan ikke påklages, jmfør forvaltningsloven § 28, tredje ledd, første punktum.

Med hilsen

Lars Christian Sæther (e.f.)
avdelingsdirektør

Steinar Pettersen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi
Fylkesmannen i Buskerud
Norges vassdrags- og energidirektorat
Kjørstadelva Kraft (SUS)